

AKADEMIJA
ŽENSKOG LIDERSTVA
LIDERKE.ORG

ŽENE I IZBORI – RODNA RAVNOPRAVNOST I NASILJE U KONTEKSTU IZBORNOG PROCESA

Izveštaj nakon izbora održanih u decembru 2023.

februar 2024. godine

Sadržaj

Sadržaj.....	2
Uvod.....	3
1. Participacija	8
2. Rodni sastav biračkih odbora i rodni režimi na biračkim mestima	9
Nasilje tokom kampanje i izbornog dana.....	10
Femicid u kontekstu predizborne kampanje	12
3. Rodna analiza medijskog izveštavanja o predizornoj kampanji 2023. godine.....	15
Izveštavanje televizija s nacionalnom frekvencijom	15
Kampanja na društvenim mrežama	16
Analiza sadržaja portala – RTS, Blic, Danas, Večernje novosti i Politika	17
Slika žene u tabloidima – tri ilustracije umesto zaključka.....	21
Analiza naslovnica štampanih dnevnika	22
Postizborna kriza – radikalno do pažnje medija	26
Zaključci u vezi s medijskim izveštavanjem tokom predizborne kampanje 2023.....	27

Uvod

Akademija ženskog liderstva (AŽL) je po drugi put u okviru inicijative „**Za izbore bez nasilja**“ pratila rasprostranjenost rodno zasnovanog nasilja nad ženama u predizbornim, izbornim i postizbornim procesima za parlamentarne, pokrajinske (Skupština AP Vojvodine) i lokalne izbore (u 65 gradova i opština) održane 17. decembra 2023. godine.

Cilj tog posmatranja bilo je dokumentovanje prisustva različitih formi nasilja nad ženama u izbornim procesima, bilo da su one u ulozi biračica, kandidatkinja ili kontrolorki i nezavisnih posmatračica. Cilj je, takođe, bio i da se prate medijski sadržaji i sadržaji na društvenim mrežama, te da se ustanovi u kojoj meri i na koji način su mediji izveštavali o ženama uopšte, ali i o nasilju nad ženama u izbornim procesima. Akademija je prva organizacija koja je pratila isključivo nasilje nad ženama i rodnu komponentu u izornoj kampanji za izbore 17. decembra 2023. godine.

AŽL već godinama prati nasilje nad ženama angažovanim u javnoj sferi. Nakon prethodnih izbora od 3. aprila 2022. godine, napravljen je i prvi izveštaj o nasilju prema ženama u izornoj kampanji. Ovoga puta je čitav izborni proces bio vrlo kratak, i trajao je minimalnih 45 dana, a u Vojvodini i kraće. Bili su to četvrti vanredni izbori od 2012. godine. Iz tih razloga nije bilo dovoljno prostora, resursa ni mogućnosti za primenu identične metodologije kao na izborima 3. aprila 2022. godine.

Podsećamo da je Akademija bila deo Mreže SOS Vojvodina, koja je 2019. pripremila Izveštaj iz senke za Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i za Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO). Takođe, u okviru godišnjeg seminara za liderke, koji AŽL realizuje svake godine već više od decenije, redovno su obrađivane teme kao što su rodno zasnovano nasilje, diskriminacija na osnovu pola, pravni okvir i mehanizmi zaštite od nasilja.

Polazeći sa stanovišta da nema suštinski ravnopravnog učešća žena u političkom životu u nedemokratskim i neslobodnim režimima, kakav je trenutno prisutan u Srbiji, istraživački tim je svoju pažnju naročito fokusirao na one oblike nasilja nad ženama u izbornim procesima čija je svrha da obeshrabre i diskredituju žene koje afirmišu i zastupaju vrednosti participativne demokratije, kroz koje je jedino moguće ostvariti transformaciju rodних odnosa od hijerarhijskih i patrijarhalnih ka egalitarnim i ravnopravnim.

Svaki vid nasilja nad ženama u politici je za osudu, ali je posebno opasno služiti se nasiljem kao sredstvom za očuvanje autoritarnih, klijentelističkih i korumpiranih struktura i instrumentalizovati žene kako bi se omogućio opstanak takvih struktura.

Kako žene u Srbiji čine većinu zaposlenih u javnom sektoru (obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj zaštiti, javnoj administraciji i dr.), ali i među primaocima socijalnih davanja, one su u kampanji više od muškaraca bile izložene nezakonitim pritiscima i učenama da osiguraju ili pruže podršku strankama na vlasti. Ovoga puta su ti pritisci prošireni i na bolesnice.

Iako je broj žena na izbornim listama oko 40 %, ne postoji odgovarajući reciprocitet u njihovoj medijskoj zastupljenosti niti, u najvećem broju slučajeva, odgovarajuća vidljivost u kampanjama političkih stranaka i koalicija. Istovremeno, istaknute političarke su na društvenim mrežama izložene stalnim pretnjama i uvredama, mizoginim i nasilničkim komentarima najčešće anonimnih muškaraca.

Kako se poštovanje vladavine prava i nivo demokratije u Srbiji urušava u poslednjoj deceniji, Akademija je pratila nivo nasilja u kampanji po drugi put u kratkom vremenskom razmaku. Ovi uvidi nam omogućavaju da pravimo poređenje i damo rodni doprinos nalazima prisutnih domaćih i stranih posmatrača. U skladu s tim, u okviru finalnog izveštaja su izložene i preporuke za suzbijanje nasilja tokom izborne kampanje i na izborni dan u budućnosti.

Akademija je od prethodnog izveštaja koristila svaku priliku da ukaže na sistemske probleme u poštovanju odredbi Zakona o rodnoj ravnopravnosti kao i drugih domaćih i međunarodnih propisa na koje se Srbija obavezala. O izveštaju iz 2022. godine govorili smo na nekoliko konferencija posvećenih unapređenju izbornog procesa u Republici Srbiji koje su organizovali posmatračka misija Crta, ODIHR i drugi relevantni posmatrački akteri.

Pre početka same kampanje javno smo se oglasili i putem medija apelovali da se preporuke iz prethodnog izveštaja uključe u dokumenta i prakse koje će institucije za sprovođenje izbora, političke stranke i mediji primenjivati. Osim toga, obratili smo se zvaničnim dopisom Republičkoj izbornoj komisiji (RIK), Pokrajinskoj izbornoj komisiji (PIK) i Nadzornom odboru za izbornu kampanju Narodne Skupštine. Nijedna od ovih institucija nije odgovorila na naše dopise.

Podsetićemo na naše preporuke i apel RIK-u:

- Uspostaviti praćenje izbora iz rodne perspektive i evidentiranje rodno zasnovanog nasilja u izbornoj kampanji;
- Aktivno raditi na unapređenju znanja učesnika/ca u izbornom procesu o nadležnostima i obavezama organa u slučajevima nasilja tokom izbora;
- Prikupljati podatke i informacije o procesuiranju slučajeva nasilja prijavljenih tokom izbornog procesa;
- Raditi na rodnoj senzibilizaciji i obrazovanju članica i članova izbornih komisija i biračkih odbora;
- Ustanoviti registar svih članova i članica organa za sprovođenje izbora i uspostaviti rodno osetljivu evidenciju o sastavu izbornih komisija i biračkih odbora;
- Unaprediti sâm tekst Kodeksa o ponašanju članova/ica i zamenika članova/ica organa za sprovođenje izbora i kao jedno od načela uvesti načelo rodne ravnopravnosti;
- Osnovati telo za praćenje primene Kodeksa o ponašanju članova/ica i zamenika članova/ica organa za sprovođenje izbora;

- Uvrstiti primenu principa rodne ravnopravnosti i borbe protiv nasilja nad ženama u programe obrazovanja članova i članica organa za sprovođenje izbora.

Tokom kampanje smo imali nekoliko sastanaka s međunarodnim predstavnicima i posmatračima koje smo takođe upoznali s našim poreporukama, i zamolili ih da obrate pažnju na nasilje prema ženama u izbornoj kampanji kao i na rodnu perspektivu pre svega izborne administracije.

Izveštaj koji je pred vama predstavlja trag u vremenu. Smatrali smo da, i bez dovoljno resursa za praćenje, nasilje prema ženama koje se dešavalo mora ostati zabeleženo. Nadamo se da će već za sledeće lokalne izbore 2024. biti prostora, vremena i resursa da se ovakav, važan i jedinstven vid posmatranja izbora nastavi.

Posebno se zahvaljujemo organizaciji [Crta](#) na saradnji i podršci. Bez nje ni ovaj vid praćenja izbora ne bi bio moguć. Zahvaljujemo takođe i [Fondaciji „Fridrih Ebert“](#) na kontinuiranoj podršci aktivnostima Akademije ženskog liderstva.

Miloš Đajić

Predsednik UO Akademije ženskog liderstva

1. Izborni kontekst

Prevremeni izbori raspisani su 1. novembra za 17. decembar 2023. za narodne poslanike Republike Srbije, odbornike skupštine Grada Beograda i 65 lokalnih samouprava (gradova i opština). Izbori za Skupštinu Autonomne pokrajine Vojvodine, koji su takođe održani 17. decembra, raspisani su 16. novembra 2023. Izborni rokovi su generalno bili minimalni, a kampanja u Vojvodini spada u najkraće izborne kampanje u Srbiji.

Iskustva iz ranijih predizbornih kampanja, kao i prethodna istraživanja, pokazuju da stvarni problemi građana i građanki, koji se tiču njihovog života, ostaju izvan interesovanja kandidata i kandidatkinja, učesnika u izbornim radnjama. Žensko biračko telo je ciljna grupa koja se nije sasvim opredelila i nije čvrsta u uverenju za koga glasati.

Od programa osam političkih partija, koje su u četiri različite koalicije učestvovala na parlamentarnim izborima od 17. decembra, u njih pet su se „provlačile“ teme koje se tiču žena kroz šire segmente (poput zdravlja), dok se u tri govorilo o rodnoj ravnopravnosti u posebnim odeljcima:

- Srpska napredna stranka (lista Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane!)
- Stranka slobode i pravde; Narodni pokret Srbije; Zeleno-levi front (lista Srbija protiv nasilja)
- Socijalistička partija Srbije; Jedinstvena Srbija (lista Ivica Dačić – Premijer Srbije! – SPS – JS – Ivica Dačić, D. M. Palma)
- Srpski pokret Dveri; Srpska stranka Zavetnici (lista Dveri i Zavetnici – Nacionalno okupljanje-državotvorna snaga – Milica Đurđević, Boško Obradović)

U programima najvećih političkih stranaka upućuju se samo opšte poruke svim ženama ili trudnicama i majkama. Programi se bave i ženama sa sela i preduzetnicama, ali opet najčešće majkama i trudnicama među njima.

Način na koji se partije u Srbiji obraćaju ženama je „paternalistički“, a kandidati ne razmišljaju o ženama izvan stereotipa majke i jedinog roditelja.

Partije u svojim programima o položaju i problemima žena govore na sledeći način:

Srpska napredna stranka (SNS): Nema poseban odeljak o pravima ili položaju žena. U odeljku o zdravlju spominju „novu populacionu inicijativu Srbije“, usmerenu na trudnice, porodilje i majke s malom decom, bez konkretnih predloga za unapređenje položaja žena.

Stranka slobode i pravde (SSP): Nema poseban odeljak. Naglašava poštovanje različitosti i ljudskih prava bez obzira na brojne karakteristike, pa tako i pol i rod. Garantuju „posebnu zaštitu trudnica i porodilja“.

Narodni pokret Srbije (NPS): Nema poseban odeljak. Spominje povećanje broja žena umrlih na porođaju bez navođenja izvora ove informacije, ali i bez rešenja tog problema. Zalaže se za nacionalne penzije za majke s više od četvoro dece, kao i podršku ženama na selu i u biznisu – u kontekstu zaštite porodice i omogućavanja rađanja dece.

Zeleno-levi front (ZLF): Ima poseban odeljak o rodnoj ravnopravnosti. Osim reproduktivnog zdravlja, jedini ističe „reproduktivni izbor“ žene. Zalaže se za borbu protiv seksualnog nasilja i unapređenje mehanizama i rada institucija u zaštiti žrtava, kao i zaštitu prava LGBTI+ zajednice, te ravnopravnost žena u svim oblastima.

Socijalistička partija Srbije (SPS): Ima poseban odeljak o ravnopravnosti žena i muškaraca, gde ističe njihovo izjednačavanje u svim oblastima života i rada.

Jedinstvena Srbija: Govori o ženama kroz zalaganje za zakonsko izjednačavanje prava majki na selu i u gradu, i unapređenje prava žena za borbu protiv „bele kuge“.

Dveri: Fokusiraju se na zaštitu porodice, značaj ženskog zdravlja u tom kontekstu, unapređenje položaja žena na selu, radna prava žena i borbu protiv porodičnog i seksualnog nasilja.

Zavetnici: Nemaju zaseban odeljak o ženskim pravima, ali u delu o zdravstvu navode netačan podatak o broju abortusa u Srbiji, ističući potrebu za podsticanjem mladih na osnivanje porodica.

Osim onih oko majčinstva, brojni drugi problemi žena za većinu partija ostaju nevidljivi.

Nijedna politička partija ili koalicija nije se direktno u kampanji zalagala za promene krivičnog zakonika u skladu sa Istanbulskom konvencijom, koju je Srbija ratifikovala, tako da se uvedu različita krivična dela koja se tiču nasilja prema ženama koja nisu regulisana zakonom, ili se promene ona regulisana na pogrešan način.

Često se političke partije navode kao glavna prepreka učešću žena u zagovaranju rada na ženskim pravima, te je važna „demokratizacija partija“.

Uloga žena u politici je vrlo složena, jer one, s jedne strane, učestvuju u izborima u ime svojih partija, a sa druge predstavljaju i polovinu biračkog tela, tj. žene. Tako se dešava da žene ne glasaju za ženske interese, ne rade na problemima koje se vezuju za žene i njihov život, već zastupaju političku lojalnost i isključivo stranačke interese i ciljeve. To se događa pre svega zato što velika većina žena u politici nema tu vrstu feminističke pozadine. Problem je što se mali broj žena iz feminističkog domena angažuje institucionalno i politički.

Participacija

Zakonska obaveza je kandidovanje minimum 40 % manje zastupljenog pola na listama na svim nivoima izbora.¹ Ukupan broj kandidatkinja za Narodnu skupštinu bio je 1.200 od 2.817 osoba na

---

¹ Zakon o izborima narodnih poslanika, Pokrajinska odluka o izboru poslanika za skupštinu autonomne pokrajine Vojvodine kao i Zakon o lokalnim izborima obavezu formulišu na sledeći način: Na izbornoj listi mora biti najmanje 40 % pripadnika manje zastupljenog pola, tako da među svakih

listama. To predstavlja, u proseku, 42,6 % manje zastupljenog pola na kandidatskim listama. Slično je bilo i na drugim izborima, za Grad Beograd i Skupštinu AP Vojvodine, s tim da je tamo bilo nekoliko lista koje su imale, možemo reći, paritet.

Opšti pregled izbornih lista ukazuje na poštovanje zakonskih normi koje propisuju minimalni procenat pripadnika manje zastupljenog pola, pa je prosečan kandidat na izborima za Skupštinu Srbije u 2023. godini visokoobrazovan muškarac iz Beograda, čije su godine nepoznate, pokazuje objavljena analiza Instituta za evropske poslove.²

Liste s najviše žena su lista „Ruska stranka“ (50 %), lista koalicije „Dobro jutro, Srbijo“ DJB i SDS (48 %) i Savez vojvođanskih Mađara (46 %). Od osamnaest lista, na centralnom nivou su samo četiri za nositeljke lista imale žene: Marinika Tepić (Srbija protiv nasilja), Milica Đurđević Stamenkovski (Narodno okupljanje), Sanda Rašković Ivić i Marina Lipovac Tanasković (Narodna stranka) i Ana Pejić (Dobro jutro Srbijo), što je 22 %. Takođe, samo dve žene su se našle na mestu broj jedan na kandidatskoj listi (M. Đurđević Stamenkovski i Selma Kučević), što je 11 %.

Nijedna stranka ili koalicija, od ukupno osamnaest čije su izborne liste proglašene, nisu kao zaštitno lice kampanje promovisale ženu. Položaj i uloga ženâ u predizbornoj kampanji, kao i tokom izbornog dana pokazuje da njihova moć nije na nivou na kojem bi trebalo da bude.

2. Rodni obrasci i nasilje

Izborna kampanja se odvijala u atmosferi napetosti, nasilja i izrazitih podela u društvu. Od početka kampanje su zabeležena još dva femicida, tako da je broj ubijenih žena u 2023. godini dostigao broj 28.³

Javni prostor ispunjava zapaljiva retorika i podstiče se netrpeljivost, evidentirano je više slučajeva nasilja, incidentnih situacija i napada na pojedince u poslednjim nedeljama kampanje. Tokom kampanje, posmatračka misija Crta je identifikovala četrdeset incidenata sa elementima verbalnog i fizičkog nasilja.⁴

Rodni sastav biračkih odbora

Na ovim parlamentarnim izborima, na mestima predsedavajućeg/će biračkim odborom bilo je 73 % muškaraca i 27 % žena. Na beogradskim izborima – na mestima predsedavajućeg/će biračkim odborom, bilo je 57% muškaraca i 43% žena. Očekujemo od RIK-a da ubuduće obezbedi uravnoteženu zastupljenost u telima za sprovođenje izbora, što propisuje član 47. Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

---

pet kandidata po redosledu na listi (prvih pet mesta, drugih pet mesta i tako do kraja) moraju biti tri pripadnika jednog i dva pripadnika drugog pola.

² Dostupno na: <https://iea.rs/blog/2023/12/14/analiza-izbornih-lista-za-izbor-narodnih-poslanika-narodne-skupstine-republike-srbije-2023-godine/>

³ Dostupno na: <https://www.nedeljnik.rs/28-femicid-u-srbiji/>

⁴ Dostupno na: <https://crt.rs/izbori-2023-drugi-periodicni-izvestaj-dugorocnih-posmatraca/>

Izveštaji sa terena ukazuju na različita zapažanja. Saradnice koje su bile posmatračice istakle su da su primetile razlike između birališta u urbanim i ruralnim sredinama. Prema njihovoj proceni, na oko 900 biračkih mesta na kojima je bila organizovana njihova posmatračka misija, u urbanim sredinama je rodni balans uglavnom bio prisutan uz učešće žena u biračkim odborima od 40 % do 50 %, ali je u ruralnim područjima rodni disbalans bio primetan, jer su negde žene bile prisutne u biračkim odborima tek sa 10–20%.

Nasilje tokom kampanje i izbornog dana

Znamo da nasilje predstavlja instrument za zadržavanje postojećih odnosa moći u društvu. Nasiljem se žene obeshrabruju da uzmu aktivnije učešće u politici. A nema demokratskog i pravednog društva ako se iz javnog života i odlučivanje isključi jedna njegova polovina.

Za razliku od prethodne kampanje, ovoga puta je fokus predstavnica i predstavnika političkih stranaka bio na sprečavanju izbornih neregularnosti, a ne na praćenju i evidentiranju nasilja prema učesnicima u izbornom procesu. Ovo je bilo posebno vidljivo na izborni dan, da su izloženi nekoj vrsti nasilja bili upravo oni koji su ukazivali na izborne neregularnosti.

Tim AŽL-a je reagovao u svim slučajevima nasilja koji su u medijima pomenuti, i sa svim osobama izloženim nasilju stupili smo u kontakt putem dostupnih imejl adresa i telefona. Smatramo posebno interesantnim da su žene prijavljivale nasilje tokom cele kampanje na različite načine (imejlom, u direktnom kontaktu telefonom, viber porukama), ali da nijedna od njih nije bila spremna da popuni onlajn prijavu – upitnik za prijavu nasilja koju je AŽL pripremio i objavio. Takođe, ni žene koje su nam se obraćale za ostale vrste pomoći, podrške i savete u vezi s nasilnim situacijama tokom izbornog procesa nisu želele da ostave pisani trag o nasilju koje su doživele.

Situacija s falsifikovanim potpisima na listama u koje su bile uključene istaknute žene, pretnje na društvenim mrežama i drugi brojni zabeleženi slučajevi nasilja govore nam o velikim rizicima kojima su tokom predizborne kampanje i tokom izbora bile izložene pre svega kandidatkinje i aktivistkinje, zatim žene u izornoj administraciji, ali i žene koje glasaju.⁵

U ovoj kampanji je prvi put u Republici Srbiji zabeležen slučaj zloupotrebe privatnog video snimka pornografskog sadržaja, u kome je akter bio kandidat opozicione liste na izborima za Skupštinu grada Beograda. Situaciju je obeležilo ne samo objavljivanje snimka na portalima medija bliskih vladajućoj partiji i u jutarnjem programu TV Pink⁶ već i činjenica da je o sadržaju snimka u javnosti prvi govorio predsednik Srbije,⁷ što predstavlja nezabeležen slučaj od uvođenja višestranaka do danas. Sâm kandidat čiji su privatni snimci zloupotrebljeni povukao se iz kampanje, a potom obavestio javnost da je podneo tužbu protiv TV Pink i najavio tužbe protiv TV Happy, Informera i lista A/o. Na emitovanje snimka na nacionalnoj frekvenciji reagovali su REM i novinarska i

⁵ Dostupno na: <https://www.wfd.org/commentary/combating-violence-against-women-elections-needs-multistakeholder-effort>

Dostupno na: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/VAWE-Prog_Guide_Summary-WEB.pdf

⁶ Dostupno na: <https://www.cenzolovka.rs/etika/pink-objavio-privatni-snimak-poslanika-miketice-scf-pinku-oduzeti-dozvolu/>

⁷ Dostupno na: <https://n1info.rs/vesti/vucic-komentariso-snimke-objavljene-o-miketici-i-objasnjavao-ulogu-bia/>

medijska udruženja, ali neophodno je slučaj pratiti i analizirati i sa stanovišta druge vrste zloupotreba, kršenja etičkih normi i zakona.

Pažnja javnosti je u ovom slučaju bila na muškarcu, kandidatu opozicione liste, dok je njegova supruga, koja se pored njega pojavljuje na ovom privatnom snimku, i sama bila izložena brojnim negativnim komentarima javnosti. Ona je u ovom slučaju takođe žrtva zloupotrebe video sadržaja lične sadržine, ali se u javnosti u tom kontekstu o njoj nije govorilo. Tužbe koje je sâm kandidat podneo protiv odgovornih lica za neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, potreta i snimka u skladu sa čl. 145, stav 1 KZ., ne obuhvataju i nju, te nema informacija da li je ona pokrenula privatnu parnicu za povredu prava privatnosti ili za nadoknadu nematerijalne štete.

U nastavku predizborne kampanje mediji su izvestili o napadu na doskorašnju poslanicu Skupštine Srbije Radmilu Vasić (DVERI), koja je fizički napadnuta u zgradi beogradske opštine Zvezdara kad je otišla da proveri angažovanje opštinskih overivača potpisa za izbornu listu „Nacionalno okupljanje“.⁸

Iako do danas nema javnih podataka o aktivistkinji SNS-a koja je napadnuta tokom kampanje,⁹ o ovom slučaju postoje brojni natpisi u medijima.

Na društvenim mrežama su primećeni mnogobrojni omalovažavajući, mizogini i seksistički komentari upućeni kandidatkinjama sa izbornih lista kako opozicije tako i pozicije.

Tokom izbornog dana u nedelju 17. decembra zabeleženo je i više slučajeva nasilja, reč je uglavnom o napadima na žene, kontrolorke, aktivistkinje ili članice političkih partija. Objavljeno je saopštenje Zeleno-levog fronta o napadu na kontrolorku liste „Srbija protiv nasilja“,¹⁰ dva saopštenja, liste Vojvođani – LSV i Zeleno-levog fronta, o napadu na članicu biračkog odbora u opštini Kula,¹¹ kao i izjava predsednika RIK-a da je reč o „verbalnom sukobu“.

Centar za pravosudna istraživanja (CEPRIS) saopštio je da „prizemni i nasilnički metodi“ pritisaka neće zastrašiti ili učutkati članove i članice tog udruženja, koji su meta stalnih napada, najavljujući i preduzimanje pravnih radnji kako bi pojedinci odgovarali za svoje protizakonite postupke. Istog dana kada je tužilac Višeg javnog tužilaštva u Beogradu Nenad Stefanović podneo takozvanu inicijativu za davanje mišljenja Etičkom odboru Visokog saveta tužilaštva, kojom traži da se preispitaju izjave tužiteljke i članice CEPRIS Bojane Savović iz emisije „Utišak nedelje“, kao i jednog priloga emitovanog na televiziji N1, na vratima prostorija CEPRIŠA pojavila su se dvojica nepoznatih muškaraca, koja su članici CEPRIŠ-a i pravnici Sofiji Mandić izrazili tobožnju želju da se učlane u organizaciju. Osnovano se sumnja da je u trenutku angažovanosti Sofije Mandić u

---

⁸ Dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/politika/dveri-napadnuta-radmila-vasic-u-zgradi-opstine-zvezdara/>

⁹ Dostupno na: <https://www.politika.rs/scc/clanak/588769/Brnabic-mlada-aktiviskinja-SNS-a-brutalno-napadnuta-od-strane-dugogodisnjeg-upravnika-Muzeja-Jugoslovenske-kinoteke-borca-protiv-nasilja>

¹⁰ Dostupno na: <https://nova.rs/vesti/politika/zlf-napadnuta-nasa-clanica-birackog-odbora-na-zvezdari-na-mestu-napada-su-policija-i-hitna-pomoc/>

¹¹ Dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/politika/izbori-2023/vojvodjani-lsv-napadnuta-clanica-birackog-odbora-u-kuli/>

GIK-u taj iznenadni dolazak njoj trebalo da stavi do znanja da u svakom trenutku mogu da upadnu u prostorije CEPRISA i da zastrašuju njihove članove.

Bojana Maljević, Jelena Zorić, Iva Ćosić Đinđić napadane su zbog toga što su tražile istinu o zloupotrebi svojih ličnih podataka i falsifikovanju potpisa, kao i novinarka Žaklina Tatalović, koja je javno postavila pitanje Borisu Tadiću u vezi sa zloupotrebom potpisa za listu „Dobro jutro Srbijo“ SDS – Dostaje bilo – otete bebe.

Glavna i odgovorna urednica Podrinskih novina Isidora Kovačević dobila je pred izbore uvredljivu i preteću poruku s profila na Instagramu (*sabacizbori2023*), „da bi zbog izjava o načelniku policije Aleksandru Vilotijeviću trebalo da ljušti krompir u Bogosavcu (zatvor u Šapcu) i da, zajedno s Nebojšom Zelenovićem (bivši predsednik opštine Šabac), treba da se posle izbora iseli iz svog grada“.¹²

Tokom izbornog procesa zabeležene su mnogobrojne dojave o bombama u školama, kao i porast tenzija i nasilja u samom finišu kampanje. Poslednjih dana pred izbore bili su приметni nasilni postupci protiv političkih aktera u Kragujevcu, Pirotu i Beogradu, na koje nadležne institucije nisu blagovremeno i adekvatno odgovorile ni reagovalе.¹³

Femicid u kontekstu preizborne kampanje

Činjenica da se predizborni proces u jednom delu odvijao paralelno s Međunarodnom kampanjom „16 dana aktivizma protiv nasilja prema ženama“ (od 25. novembra do 10. decembra) utiče da se sadašnja ocena donekle razlikuje u odnosu na jedan od zaključaka analize Akademije ženskog liderstva iz 2022. godine, koji je glasio da *nasilje prema ženama u predizbornoj kampanji mediji ne prepoznaju kao važnu temu*.¹⁴

Mediji ovoga puta izveštavaju o nasilju prema ženama, međutim retko se problem rodno zasnovanog nasilja stavlja u kontekst predizborne kampanje, niti se govori o rešenjima koja učesnici političke „utakmice“ nude kako bi borba protiv nasilja bila efikasnija nego što je to sada slučaj. Pojedini učesnici u kampanji (kao na primer Zeleno-levi front i Demokratska stranka) problematizuju femicid i predlažu sistemske izmene koje bi mogle doprineti smanjenju rodno

¹² Dostupno na: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/novinarka-isidora-kovacevic-proterivanje-sabac/>

¹³ Prokuplje <https://www.juznevesti.com/Hronika/Funkcioneru-Demokratske-stranke-u-Prokuplju-preko-noci-zapaljene-poljoprivredne-masine.sr.html>; Janko Veselinović, napad Zelenilo <https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/358198/Janko-Veselinovic-Fizicki-me-je-napao-direktor-Gradskog-zelenila-Milos-Egic.html>; Djordje Miketic napad FB na čerku <https://www.danas.rs/vesti/politika/izbori-2023/djordje-miketic-i-njegova-maloletna-cerka-dobili-pretnje-putem-fejsbuka/>; Bač <https://n1info.rs/vesti/vlasniku-lokala-u-kome-je-sediste-lajiceve-sdp-u-bacu-upucene-pretnje/>; Odrnuti točkovi uredniku KTV Zrenjanin proglas <https://n1info.rs/vesti/ktv-iz-zrenjanina-izvestavala-o-proglasu-vlasnik-tvrdi-odrvnuti-mu-srafovi-na-tockovima-automobila/>; Bavanište protest poljoprivrednika blokirana kuća <https://nova.rs/emisije/jovanov-za-dnevnik-tv-nova-iz-bavanista-lokalni-clanovi-sns-okruzili-su-mi-kucu-supruga-nije-mogla-bolesnu-decu-kod-doktora-da-odvede/>; Napad u Raškoj na organizatora protesta <https://www.radiostoplus.com/napadnut-organizator-protesta-raska-protiv-nasilja/>; Pirot napad <https://vreme.com/vesti/aktivista-sns-a-navodno-lopatom-pretukao-opozicionara/>; Prekomerna upotreba sile policija ispred Skupštine Grada <https://www.yucom.org.rs/yucom-prekomerna-upotreba-sile-policije-prema-gradanima-na-protestu/>.

¹⁴ [Izbori-bez-nasilja-izvestaj-final.pdf \(liderke.org\)](#)

zasnovanog nasilja, međutim toga u medijskom izveštavanju nema. U isto vreme, mediji prenose izjave predstavnika resornih ministarstava i institucija (članova/ica vladajuće Srpske napredne stranke) povodom „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“, ali se temi ne pristupa analitički već „prigodno“. Od 10. decembra, kada je završena međunarodna kampanja, u izjavama prenetim u medijima političari/ke uglavnom više ne govore o problemu rodno zasnovanog nasilja.

3. Rodna analiza medijskog izveštavanja o predizbornoj kampanji 2023. godine

Praćenje i istraživanje medija pokrenuto je sa idejom da se analizira izveštavanje o ženama u političkoj kampanji, kao i problem nasilja prema ženama u toku izbornog procesa u okviru kog se sprovode vanredni parlamentarni, lokalni i pokrajinski izbori. U tom cilju je primenjena kvantitativno-kvalitativna metoda analize medijskog sadržaja.

Kako bi se obezbedila raznovrsnost korpusa, istraživanjem su obuhvaćene:

- medijske objave o nasilju prema ženama (Medijski arhiv Ebart) – praćen je period od 1. novembra do 18. decembra;
- televizije s nacionalnom pokrivenošću (RTS 1, TV Pink, TV Prva, TV Happy i TV B92); u saradnji s Posmatračkom misijom Crta, koja sprovodi monitoring celokupnog televizijskog programa u kojem se pojavljuju ili pominju politički akteri u periodu od 17.30 do 24.00) – praćen je period od 1. novembra do 18. decembra;
- nasilna komunikacija na društvenim mrežama (*fejsbuk* stranice političkih stranaka, pokreta, koalicija i kandidata)¹⁵ – u saradnji s posmatračkom misijom Crta;
- naslovne stranice štampanih medija – od 1. do 18. decembra;
- analiza pet portala (dva informativno-politička: *Politika* i *Danas*, dva tabloidnog karaktera: *Večernje novosti* i *Blic* i portal javnog servisa RTS – monitoring u periodu od 11. do 18. decembra).

Rezultati analize izveštavanja medija

Analiza medijskog sadržaja sprovedena u periodu od 1. novembra do 18. decembra, od čega je nedelju dana uoči izbora, na izborni dan i dan nakon izbora (11–18. decembar) rađen svakodnevni monitoring sadržaja portala i naslovnih strana štampanih medija.

Fokus je stavljen na tekstove i priloge koji se bave nekom od mogućih uloga žene u političkoj kampanji: političarka, kandidatkinja, aktivistkinja političke stranke, kontrolorka, članica izborne komisije, aktivistkinja, glasačica, novinarka-izveštačica, kao i na sadržaj kojim se problem rodno zasnovanog nasilja stavlja u kontekst predizbornog procesa.

¹⁵[file:///C:/Users/PC/Documents/politi%C4%8Darke/nasilje%20u%20kampanji/2023.%20dec/Izbori%202023 CRTA Prvi%20periodi%C4%8Dni%20izve%C5%A1taj%20dugoro%C4%8Dnih%20posmatra%C4%8Da%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Documents/politi%C4%8Darke/nasilje%20u%20kampanji/2023.%20dec/Izbori%202023%20CRTA%20Prvi%20periodi%C4%8Dni%20izve%C5%A1taj%20dugoro%C4%8Dnih%20posmatra%C4%8Da%20(1).pdf)

Generalno, rezultati pokazuju da je podzastupljenost žena čak ispod nivoa prethodnih analiza¹⁶ (Global media monitoring project 2020; Nasilje nad političarkama u Srbiji: žene u politici na tromedi rođa, moći i političke kulture (OEBS), Za izbore bez nasilja), koji pokazuju da su političarke koje učestvuju u predizbornoj kampanji u medijima gotovo nevidljive.

U kampanji su u medijima bile vidljive premijerka Srbije i potpredsednica Srpske napredne stranke (SNS) Ana Brnabić, nositeljka liste „Srbija protiv nasilja“ i potpredsednica Stranke slobode i pravde (SSP) Marinika Tepić i predsednica Srpske stranke Zavetnici i liderka Nacionalnog okupljanja – državotvorna snaga, Milica Đurđević Stamenkovski.

Milica Đurđević Stamenkovski, Marinika Tepić i Ana Brnabić – najtargetiranije političarke

Nalazi posmatračke misije Crta pokazuju da se kao najtargetiranije žene u politici izdvajaju Milica Đurđević Stamenkovski, Marinika Tepić iz opozicionih stranaka i Ana Brnabić iz vladajuće stranke.

Diskreditovanje Milice Đurđević Stamenkovski sprovodilo se raznim vrstama medijskih napada na njenog supruga i navoda da on stoji iza stranke Zavetnici, zatim povezivanjem s liderom Stranke slobode i pravde Draganom Đilasom i njegovom listom, kao i podsećanjem na njeno nekadašnje članstvo u Srpskoj radikalnoj stranci (SRS), iako prelasci iz jedne u drugu stranku nisu neuobičajni među političarima i političarkama u Srbiji.

„ĐILAS POSVAĐAO DESNICU; Tri i po verzije dešavanja na kontroverznom sastanku koji je prekinuo muž Milice Zavetnice“ (*Blic*, 2. novembar)

„Pale sve maske. Pakt protiv Vučića. Dragan Đilas, Milica Đurđević, Boško Obradović i Miloš Jovanović zajedno predali potpise za izbore u Beogradu, čime su pokazali da su praktično jedna ista izborna lista“ (*Informer*, 13. novembar)

Napadi na Mariniku Tepić u analiziranom periodu ogledaju se u nastojanjima da se diskredituje odnos između nje i Miroslava Aleksića (takođe nosioca liste „Srbija protiv nasilja“), navodi se da je kupila naloge na Instagramu, da zajedno sa Ćutom i Đilasom *krije nešto*, ponižava Miloša Jovanovića.

„Para vrti gde burgija neće. Đilas i Marinika kupili naloge na Instagramu“ (*Alo*, 22. novembar).

„TURBULENTAN ODNOS ĐILASOVIH ZVEZDICA; MARINIKA PAMTI MIKIJEVE UVREDE! Teške reči Aleksića na račun Tepićeve odjeknule su srpskim parlamentom, svađali su se i tokom protesta“ (*Alo*, 3. novembar)

---

¹⁶ Dostupno na: <https://centarzamedije.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2021/09/GMMP-2020-na-srpskom.pdf>
<https://www.osce.org/files/f/documents/2/8/502194.pdf> ; [Izbore-bez-nasilja-izvestaj-final.pdf](https://www.osce.org/files/f/documents/2/8/502194.pdf) ([liderke.org](https://www.liderke.org))

„Makijavelizam na srpski način. Marinika ogolila prave namere opozicije: Može svako sa svakim samo da dođemo na vlast!“ (*Kurir*, 21. novembar)

Diskreditovanje Ane Brnabić ogleda se u navodima da je „poslušna“, „da radi poslove umesto Aleksandra Vučića kako njemu ne bi padoo rejting“, te u povezivanju s problematičnim poslovima njenog brata.

„Naša priča: Zašto predsednik zasad prepušta premijerki da 'gasi' proteste poljoprivrednika i poštara. Brnabić 'pregovara' da Vučiću sačuva rejting“ (*Danas*, 24. novembar)

„BRAT ANE BRNABIĆ OTIŠAO SA ČELA KOMPANIJE, OSTALI UGOVORI.
Aseko mesečno dobija i po devet poslova od države“ (*Nova*, 29. novembar)

Izveštavanje televizija s nacionalnom frekvencijom

Monitoring Crte pokazuje da se u programu televizija s nacionalnom pokrivenošću političarke u kontekstu kampanje najčešće navode ukoliko je reč o nabranjanju imena u nizu kao dela neke grupe građana, stranke ili koalicije. Analiza pokazuje da je predsednica Vlade Srbije **Ana Brnabić najzastupljenija** političarka, a nositeljka liste „Srbija protiv nasilja“ **Marinika Tepić najnegativnije predstavljena**.

Rezultati analize pokazuju da su političari dobili 57 %, političarke 8 % dok su stranke i koalicije popunile 35 % ukupnog televizijskog prostora. Od žena u politici najzastupljenija je bila Ana Brnabić, kojoj su televizije posvetile ukupno 19.223 sekunde (4 % ukupnog vremena), što je neuporedivo sa 132.660 sekundi, koliko je posvećeno predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću (30 % ukupnog vremena, koje iznosi 449.169 sekundi).

Kada je reč o tonu medijskog izveštavanja, o Ani Brnabić se izveštavalo uglavnom neutralno (89 %), pozitivno 7 %, a negativno 4 %.

Na drugom mestu po zastupljenosti na televizijama s nacionalnom frekvencijom bila je Milica Đurđević Stamenkovski (3.595 sekundi 0,8 %), a treća Marinika Tepić (2.760 sekundi 0,6 %).

Pojavljaju se još i predstavnice vlasti Dubravka Đedović, Danica Grujičić, Slavica Đukić Dejanović, Jelena Tanasković, Jorgovanka Tabaković...

Od političarki koje nisu predstavnice vladajućih partija priliku su dobile Sanda Rašković Ivić, Vjerica Radeta, Zorana Mihajlović i Biljana Stojković (bivša kandidatkinja za predsednicu Srbije, kojoj je posvećena samo 21 sekunda, od čega je osam bilo u negativnom tonu).

Najnegativnije prikazana političarka je Marinika Tepić (32 % sekundi u negativnom, 54% u neutralnom i 14 % u pozitivnom tonu). Milica Đurđević Stamenkovski je političarka o kojoj se najpozitivnije izveštavalo (21 % pozitivno, 2 % negativno i 77 % neutralno).

Kampanja na društvenim mrežama

Monitoring društvenih mreža posmatračke misije Crta (bazu čini 41 *fejsbuk* nalog političkih stranaka, koalicija, pokreta, političara, od kojih je u posmatranom periodu 35 bilo aktivno) pokazuje da muškarci dominiraju političkom scenom na Fejsbuku, bilo kao subjekti bilo kao objekti (nije bilo moguće analizirati objave na ličnim profilima, samo na dostupnim javnim stranicama).

Objave u kojima su prepoznate žene (isključene su objave u kojima se žene pojavljuju kao subjekti, osim ukoliko ne govore o drugim ženama): u uzorku od 449 prepoznato je 20 objava (4,5 %) u kojima se o ženama govori u negativnom kontekstu.

Vladajuća stranka i njeni akteri/ke predstavljaju Mariniku Tepić u negativnom svetlu – uglavnom u košu s drugim opozicionim kandidatima, kojima se zbirno pripisuju negativni epiteti. Tako, na primer, predsednik Srpske napredne stranke Miloš Vučević piše o Mariniki Tepić:

„A sa druge strane imate sve ove ostale liste: ove lažne evropejce koje predvodi MarinikaTepić... Njihov program je program mržnje, oni napadaju roditelje i decu predsednika Vučića.“¹⁷

Opozicione stranke i akteri/ke govore o Ani Brnabić najviše u slučaju koji je pokrenuo Zeleno-levi front, u trenutku otkrivanja „fantomskih“ birača, i u tim izjavama ona se poziva na odgovornost.

Predsednik Srpskog pokreta Dveri Boško Obradović činjenicu da je Ana Brnabić predsednica vlade u tri mandata ocenjuje kao „anomaliju“:

„Vučić–Brnabić nedemokratski i korumpirani vladajući režim mora da ode na izborima 17. decembra. Doživeli smo takvu istorijsku nebulozu i anomaliju da je Ana Brnabić tri puta bila premijer, kao i Nikola Pašić! Zapad je podržao Vučić–Brnabić režim u kršenju Ustava, uništavanju institucija, slobode medija i izbora, pljački – da bi zauzvrat dobio predaju severa Kosova i Metohije, subvencije za njihove kompanije i naša rudna bogatstva.“¹⁸

Zabeležen je i niz negativnih objava koje su međusobno razmenile političarke: Milica Đurđević Stamenkovski (Zavetnici) o Ani Brnabić (SNS), a potom i poslanica SNS-a Milica Nikolić o Milici Đurđević Stamenkovski, a u odbranu Ane Brnabić.

„Zato je njena (Ana Brnabić) fotografija ispod Kurtijeve krpe na kojoj je nacrtana oteta srpska zemlja, zapravo slika naše neprilike: nepostojeća premijerka i lažna država. A i jedno i drugo – čeda Brisela.“¹⁹

„Nema veće Kurtijeve krpe od tebe, lažljivice besprizorna. Samo što si pored Kurtija i Đilasova! Davno si ti pohrlila u tajkunski zagrljaj, dan posle izbora, pa lažeš nadajući se da će ti neko zbog parola, za sitni politički poen, poverovati. Neće, potirušo besramna!“²⁰

¹⁷ Dostupno na: <https://www.facebook.com/100044603281797/posts/894769682019800>

¹⁸ Dostupno na: https://dveri.rs/autorski-tekstovi/bosko-obradovic-za-nacionalno-okupljanje-srbija-je-zakon-a-ne-eu?fbclid=IwAR3wj6Tr_hUJ7Jd8pf01JvCoKv1roU5UDdSZNm17v6GD94_jaVcpbYhHLiY

¹⁹ Dostupno na: <https://www.facebook.com/100044314935373/posts/886718282815328>

²⁰ Dostupno na: <https://twitter.com/MilicaRNikolic/status/1723423828519366876>

U nizu negativnih objava upućenih ženama važno je izdvojiti i izjavu Nebojše Bakareca (SNS) o direktorki Inicijativa mladih Sofiji Todorović, koja je uvredljiva i diskriminatorna.

„1/2 Đilasova funkcionerka, Programska direktorka Inicijative mladih za ljudska prava Sofija Todorović, zvana 'Sofija Šiptarka' je angažovana da širi laži o falsifikovanim potpisima.“

Analiza sadržaja portala – RTS, Blic, Danas, Večernje novosti i Politika

Monitoring pet portala (dva informativno-politička: *Politika* i *Danas*, dva tabloidnog karaktera: *Večernje novosti* i *Blic* i portal javnog servisa RTS) sproveden je u periodu od 11. do 18. decembra.

Republički javni servis RTS na portalu *rts.rs* ima posebnu rubriku „Izbori 2023“, u kojoj su u nizu navedene predizborne aktivnosti za koje uredništvo procenjuje da su obeležile taj dan. Na primer, 11. decembra stoji „predizborne aktivnosti, dan 40“, a vesti u nizu su naslovljene „Vučić u prokuplju: Prosečna plata do 2027. biće veća od 1.400 evra; Obradović: Mi smo zaštitnici ključnih nacionalnih i državnih interesa“. Niz tekstova obuhvata **28** različitih izjava, događaja, saopštenja ili gostovanja u programima RTS-a obeleženih posebnim podnaslovima, od kojih se u **četiri pominju političarke**: Marinika Tepić, Ana Brnabić, Elvira Kovač i Milica Đurđević Stamenkovski.

Slično je bilo i narednih dana, pa tako za 12. decembar stoji „predizborne aktivnosti, dan 41“, a niz je naslovljen „Vučić u Novom Pazaru: Srbija je i zemlja Bošnjaka; Završna konvencija 'Srbije protiv nasilja na Trgu republike'“, a od **29** različitih podnaslova u **četiri se** pojavljuju političarke, s tim da se u dve pojavljuju po dve predstavnice iste stranke ili koalicije (Marinika Tepić, Sanda Rašković Ivić, Darija Kisić i Vesna Vidović, Olena Papuga i Bojana Begović). Tog dana je na portalu objavljen i intervju (gostovanje u televizijskom programu) s poverenicom za zaštitu ravnopravnosti Brankicom Janković: „Brankica Janković: Izborna kampanja nije borba na život i smrt, već samo prilika da se predstave ideje“ (12. decembar).

U sredi 13. decembra niz „predizborne aktivnosti, dan 42“ naslovljen je „Vučić u Novom Sadu: Potrebna snažna država i jedinstvena politika; Jeremić: Narodna stranka siguran izbor protiv „francusko-nemačkog plana““, a u **18** tekstova su prenete izjave samo **tri** žene: Ane Pejović, Marinike Tepić i Milice Đurđević Stamenkovski. Zanimljivo je da je tekst o kampanji Socijalističke partije Srbije naslovljen „Antić: žene su pokretačka snaga SPS-a“, gde funkcioner te partije Aleksandar Antić govori o ženama, ali se u medijskom izveštaju ne čuje ženski glas.

U vestima u nizu „Predizborne aktivnosti, dan 43“ objavljenim 14. decembra ne pominje se nijedna političarka, a tokom predizborne tišine, 15. i 16. decembra, u rubrici „Izbori 2023“ takođe se ni u jednom tekstu ne pominju žene.

U navedenoj rubrici koja se bavi predizbornom kampanjom ne pominju se ni aktivnosti inicijative ProGlas. Prve informacije na portalu javnog servisa pojavljuju se tek po okončanju izbora, kada

zbog sumnje u neregularnost procesa počinju svakodnevni protesti opozicije, studenata i građana.

Portal dnevnog lista *Politika*, politika.rs, nema posebnu rubriku za izbore, a informacije u vezi s predizbornom kampanjom najčešće se objavljuju u rubrici „Politika“.

O aktivnostima političarki tokom predizborne kampanje znatno se manje izveštava nego o aktivnostima njihovih muških kolega. Političarka o kojoj *Politika* najčešće piše dva dana pred predizbornu tišinu jeste premijerka Ana Brnabić. Slični ili identični tekstovi zabeleženi su i na portalu *Večernjih novosti* i *Blica*.

„Predsednica vlade upozorava: opozicija sprema nasilno preuzimanje vlasti na dan izbora“ (*Politika*, 12. decembar)²¹

„Brnabić: opozicija zahteva da se ukine tajnost glasanja“ (*Politika*, 12. decembar)²²

„Opozicija zahteva da se ukine tajnost glasanja. Brnabić: sve suprotno od preporuka ODHIR“ (*Večernje novosti*, 12. decembar)²³

„Dobre vesti za građane Srbije. Brnabić: Srbija se bori i dobro napreduje“ (*Večernje novosti*, 12. decembar)²⁴

„Đilasova opozicija planira haos na dan izbora. Brnabić: proglašiće pobedu dok još glasovi ne budu izbrojani, a onda izaći na ulice“ (*Večernje novosti*, 12. decembar)²⁵

„Brnabić: Opozicija traži od RIK da se ukine tajnost glasanja“ (*Blic*, 12. decembar)²⁶

„Brnabić o lažnim dojavama o bombama: Očekujem da problem bude rešen pre izbora“ (*Blic*, 12. decembar)²⁷

„Premijerki prete smrću: Užasan komentar na mrežama: Vešala... kako visi na njima“ (*Večernje novosti* 12. decembar)²⁸

„Brnabićeva: Opozicija zna da gubi u nedelju, laži o ucenjivanju onkoloških pacijenata govore o tome koliko su se srozali“ (*Politika*, 13. decembar)²⁹

„'Opozicija zna da gubi u nedelju'. Brnabić: Laži o ucenjivanju onkoloških pacijenata govore o tome koliko su se srozali“ (*Večernje novosti*, 13. decembar)³⁰

---

²¹ [Председница владе упозорава: Опозиција спрема насилно преузимање власти на дан избора \(politika.rs\)](http://politika.rs)

²² [Брнабићева: Опозиција захтева да се укине тајност гласања \(politika.rs\)](http://politika.rs)

²³ ["ОПОЗИЦИЈА ЗАХТЕВА ДА СЕ УКИНЕ ТАЈНОСТ ГЛАСАЊА" Брнабић: Све супротно од препорука ОДHIR - Због тога данашњи притисак на РИК \(FOTO\) \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

²⁴ [ДОБРЕ ВЕСТИ ЗА ГРАЂАНЕ СРБИЈЕ Брнабић: Србија се бори и добро напредује \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

²⁵ [DILASOVA OPOZICIJA PLANIRA HAOS NA DAN IZBORA Брнабић: Proglašiće pobedu dok još glasovi ne budu izbrojani, a onda izaći na ulice \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

²⁶ [Brnabić: Opozicija traži od RIK da se ukine tajnost glasanja \(blic.rs\)](http://blic.rs)

²⁷ [Brnabić o lažnim dojavama o bombama: Očekujem da problem bude rešen pre izbora \(blic.rs\)](http://blic.rs)

²⁸ [PREMIJERKI PRETE SMRĆU: Užasankomentar na mrežama: "Vešala... kako visi na njima" \(FOTO\) \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

²⁹ [Брнабићева: Опозиција зна да губи у недељу, лажи о учњивању онколошких пацијената говоре о томе колико су се срозали \(politika.rs\)](http://politika.rs)

³⁰ ["ОПОЗИЦИЈА ЗНА ДА ГУБИ У НЕДЕЉУ" Брнабић: Лажи о учњивању онколошких пацијената говоре о томе колико су се срозали \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

Slične izjave objavljene su i dan nakon izbora:

„Ana Brnabić: Đilasovoj opoziciji je važno da pravi kaos i da nekog maltretira“ (*Politika*, 18. decembar)³¹

„Brnabićeva: Cilj brutalnih laži da se stvori panika“ (*Politika*, 18. decembar)³²

„Brnabićeva o novim pretnjama đilasovaca: Važno im je da prave kaos i da nekog maltretiraju, kao što smo jasno rekli na početku kampanje“ (*Večernje novosti*, 18. decembar)³³

Navedeni primeri pokazuju da je Ana Brnabić preuzela drugačiju ulogu, ili joj je ona dodeljena u odnosu na prezentaciju premijerke kakvu su pokazivala prethodna istraživanja o izveštavanju o ženama u izbornoj kampanji i uopšte o ženama u politici.³⁴ Naime, prethodne analize pokazuju da medijska slika Ane Brnabić nije u korelaciji s njenom pozicijom predsednice Vlade Srbije, u smislu da je njeno prisustvo u medijima zanemarljivo, a samim tim i iznošenje odluka, stavova, mišljenja, koje bi, kao osoba koja je, prema Ustavu Srbije, na najznačajnijoj funkciji u državi trebalo da ima. Ova analiza pokazuje Anu Brnabić kao glasnogovornicu negativne kampanje prema političkim oponentima, bar prema izjavama koje su navedeni mediji prenosili.

Na pomenutim portalima je objavljeno i nekoliko izjava Ane Brnabić koje su u skladu s funkcijom tehničke premijerke koju obavlja, a date su povodom samita EU – Zapadni Balkan u Briselu, u okviru kog se sastala s predsednikom Francuske Emanuelom Makronom, premijerom Mađarske Viktorom Orbanom, slovačkim premijerom Robertom Ficcom.

Kada je reč o političarkama, na portalu *Politike, Blica* i *Večernjih novosti* druga po zastupljenosti je nositeljka liste „Srbija protiv nasilja“ Marinika Tepić, ali u odnosu na premijerku, kojoj je dodeljena pozicija subjekta, odnosno čije izjave mediji prenose, opoziciona političarka je stavljena u poziciju objekta i o njoj se izveštava najčešće u negativnom tonu, izuzev nekoliko njenih izjava na društvenim mrežama tokom kampanje koje su ovi mediji objavili.

„Ko finansira Mariniku Tepić i ostale s liste 'Srbija protiv nasilja'“ (*Politika*, 11. decembar)³⁵

„Baš si zarađivala na grbači naroda. Đurićeva Mariniki: kao pokrajinska sekretarka si otimala svaki dinar koji ti je pao pod ruku“ (*Večernje novosti*, 11. decembar)³⁶

---

³¹ [АнаБрнaбић: Ђиласовој опозицији је важно да прави хаос и да неког малтретира \(politika.rs\)](http://politika.rs)

³² [Брнaбићева: Циљ бруталних лажи да се створи паника \(politika.rs\)](http://politika.rs)

³³ [BRNABIĆEVA O NOVIM PRETNJAMA ĐILASOVACA: Važno im je da prave kaos i da nekog maltretiraju, kao što smo jasno rekli na početku kampanje \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

³⁴ Nasilje nad političarkama u Srbiji: žene u politici na tromeđi roda, moći i političke kulture (OEBS)

³⁵ [Кофинансира Маринику Тепић и остале с листе „Србија против насиља“ \(politika.rs\)](http://politika.rs)

³⁶ ["BAŠ TI SI ZARAĐIVALA NA GRBAČI NARODA" Đurićeva Mariniki: Kao pokrajinska sekretarka si otimala svaki dinar koji ti je pao pod ruku \(FOTO\) \(novosti.rs\)](http://novosti.rs)

„Đilas i njegovi potčinjeni smatraju da su Srbi genocidan narod: Sramne izjave Marinike, Lutovca, Čute, Zelenovića” (*Večernje novosti*, 14. decembar)³⁷

Na navedenim portalima pomenute su ministarke zdravstva Danica Grujičić i prosvete Slavica Đukić Dejanović, ministarka za socijalnu politiku Darija Kisić Tepavčević i političarke Sanda Rašković Ivić, Milica Đurđević Stamenkovski i Biljana Stojković.

Političarka o kojoj drugi mediji obuhvaćeni istraživanjem ne izveštavaju u *Politici* je pomenuta u dva teksta objavljena istog dana – to je potpredsednica Saveza vojvođanskih Mađara i kandidatkinja te stranke na republičkim izborima Elvira Kovač. U tekstu „Zastupanje mađarskih interesa mora biti pojačano“ (*Politika*, 11. decembar) objavljena je fotografija i preneti izjava Elvire Kovač s tribine u Bačkom Petrovom Selu. U izveštaju se pominje i zamenica ministra energetike Mađarske Žofia Konk i v. d. predsednik SVM-a Balin Pastor. U tekstu naslovljenom „Svaki glas se računa“ (*Politika*, 11. decembar), koji je postavljen nekoliko sati kasnije, Elvira Kovač se pominje zajedno s državnom sekretarkom za obrazovanje i takođe kandidatkinjom za poslanicu Anamarijom Viček. Političarke su samo pomenute, zajedno sa ostalim prisutnima na stranačkoj tribini u Novom Sadu, ali nema njihovih izjava, citirane su samo kolege iz stranke. Na zajedničkoj fotografiji stoji potpis „Balint Pastor (foto SVM)“.

Kada je reč o predizbornim temama, ali i ženama koje se pojavljuju, analiza pokazuje drugačije izveštavanje portala dnevnog lista *Danas* u odnosu na druge medije obuhvaćene monitoringom. Političarke koje se najčešće pojavljuju su Marinika Tepić, Ana Brnabić i Milica Đurđević Stamenkovski. U odnosu na druge portale koji su ignorisali, *Danas* je u rubrici „Izbori 2023“ prenosio aktivnosti ProGlasa i često su pominjane žene koje su učestvovalе u inicijativi (glumica Svetlana Bojković, novinarka Biljana Stepanović, profesorke Ivanka Popović i Tamara Džamonja Ignjatović). Sagovornice su bile i pravica Sofija Mandić i poverenica za zaštitu ravnopravnosti Brankica Janković. *Danas* je u dva navrata problematizovao i apsurd da je poziv za glasanje stigao i preminuloj novinarki Gordani Suši.

Priliku da iznese svoje mišljenje dobila je i kandidatkinja SDA za narodnu poslanicu Selma Kučević iz Tutina, u tekstu „Vreme je za nove prioritete u Sandžaku“ (*Danas*, 11. decembar).

Na portalu je prenet i poziv Zeleno-levog fronta nadležnima da reaguju na to što je kandidat za gradonačelnika Miša Vacić vređao LGBT osoba od strane (11. decembar), a takođe je objavljen i tekst „Mladi kao stranačka ikebana na izbornim listama: Brojna omladina na glasačkim listićima, uglavnom bez realne šanse da postanu poslanici“ (*Danas*, 11. decembar), u kojem je jedna od sagovornica Jelena Jerinić iz Zeleno-levog fonta.

Slika žene u tabloidima – tri ilustracije umesto zaključka

37 [DILAS I NJEGOVI POTČINJENI SMATRAJU DA SU SRBI GENOCIDAN NAROD: SramneizjaveMarinike, Lutovca, Čute, Zelenovića... \(VIDEO\)](#)
(novosti.rs)

Tekst naslovljen „Vučić o damama: One su stub porodice i države, one čuvaju našu zemlju“³⁸ (14. decembar) objavljen je na portalu *Večernjih novosti* veče pred izbornu tišinu, a povodom gostovanja predsednika Srbije Aleksandra Vučića u specijalnoj emisiji *Televizije Pink*. Ova objava predstavlja još jednu strategiju objektivizacije žena, i to u samom finišu predizborne kampanje jer su žene u tekstu postavljene u poziciju objekta o kojem govori onaj kome mediji daju moć subjekta. Ovo je ilustrativno prikazano i na pratećoj fotografiji, na kojoj žene čine dekor, slikane s leđa kako sa smeškom pažljivo posmatraju predsednika države koji je okrenut licem ka kameri – građanima i građankama Srbije.

PREDSEDNIK Srbije Aleksandar Vučić gost je specijalne emisije TV Pink.

Foto 1. Gostovanje predsednika Srbije Aleksandra Vučića na *Televiziji Pink*, 14. decembar

Vrlo ilustrativan tekst „Slave pobeđu koju im je Vučić doneo, a on i dalje radi: Suzana Vasiljević objavila snimak slavlja nakon pobeđe“³⁹ (*Večernje novosti*, 18. decembar) objavljen je nakon što je Srpska napredna stranka proglasila pobeđu na izborima. Savetnica za medije predsednika Srbije Suzana Vasiljević postavila je na *instagram* profilu snimak koji pokazuje kako Vučić i dalje radi, dok drugi slave. U ovom slučaju se može govoriti i o *autoinstrumentalizaciji žene*, jer dok piše o tome kako predsednik radi dok traje veselje, Suzana Vasiljević previđa činjenicu da u tom trenutku i ona radi, jer je suština njenog posla da poslodavca predstavi u što boljem svetlu u javnosti. Dakle, žena radeći svoj posao, glorifikuje muškarca kojeg u tom momentu predstavlja kako radi.

³⁸ [VUČIĆ O DAMAMA: One su stub porodice i države, one čuvaju našu zemlju \(novosti.rs\)](https://www.novosti.rs/vucic-o-damama:one-su-stub-porodice-i-drzave-one-uvajuna-suzemlju)

³⁹ [SLAVE POBEDU KOJU IM JE VUČIĆ DONEO, A ON I DALJE RADI: Suzana Vasiljević objavila snimak slavlja nakon pobeđe \(VIDEO\) \(novosti.rs\)](https://www.novosti.rs/slave-pobedu-koju-im-je-vucic-doneo-a-on-i-dalje-radi-suzana-vasiljevic-objavila-snimak-slavlja-nakon-pobede)

SAVETNICA za medije predsednika Srbije Aleksandra Vučića
Suzana Vasiljević objavila je na svom Instagram profilu snimak.

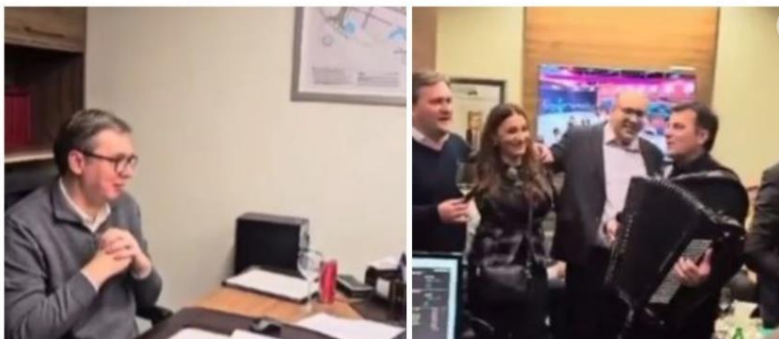

Foto 2: *Večernje novosti*, 18. decembar

Objava „Ko je crnka sa zlatnim šalom koja je nakon izbora 2023. u štabu SNS stajala pored Ane Brnabić“⁴⁰ (*Blic*, 18. decembar) takođe ukazuje na objektivizaciju, seksualizaciju i političku instrumentalizaciju žene. U tekstu se navodi da se o pomenutoj ženi *dan posle izbora priča, ne samo zbog markantnog šala koji je imala oko vrata već i atraktivne spoljašnjosti*. Reč je o solistkinji opere Narodnog pozorišta Ljubici Vraneš, koja iako godinama ima umetničku karijeru i brojna priznanja, u ovom tekstu postaje značajna i poznata samo zato što je *krajem novembra pristupila SNS-u*.

Analiza naslovnica štampanih dnevnika

Političarke su retko prisutne na naslovnim stranama dnevnih listova, no i kada se pojave problematičan je način prezentovanja, što može da ilustruje naslov „Muž Milice Zavećnice sticao bogatstvo sa osuđenim reketašem Kristijanom Golubovićem, koji je pretio žrtvama da će im iskopati oči, spaliti kuću i mučiti decu“⁴¹, objavljen u *Blicu* 15. novembra, gde se u kroz tekst provlači teza da je političarka samo pojava dok politiku zapravo vodi njen suprug: *Glasine da je Stefan Stamenkovski i dalje pravi lider Zavećnika, uprkos medijskoj ulozi njegove supruge Milice, oživele su posle neuspelih dogovora oko ujedinjenja desne opozicije. Tada je umesto Milice Đurđević Stamenkovski, formalne predsednice ove političke partije, sporazum blokirao njen muž u saradnji s Milošem Jovanovićem, liderom Nove DSS*. (*Blic*, 15. novembar)

Analiza naslovnih strana deset štampanih medija (*Dnevnik*, *Politika*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Blic*, *Večernje novosti*, *Vesti*, *Srpski telegraf* i *Alo*) u periodu od 1. do 18. decembra pokazuje da su političarke koje učestvuju u predizbornoj kampanji **svega četiri puta** dobile priliku da se predstavie na naslovnoj strani. Tri teksta praćena fotografijama objavila je *Politika*. Jedan je posvećen prvoj na listi Ruske stranke „Srbi i Rusi braća zauvek“ Ljubici Bertović, a naslovljen je „Cilj je ulazak u državnu i pokrajinsku skupšćinu“ (7. decembar), a druga dva su objavljena jedan pored drugog

⁴⁰ [Ko je crnka sa zlatnim šalom koja je nakon izbora 2023 u štabu SNS stajala pored Ane Brnabić? \(blic.rs\)](https://www.blic.rs/kultura/medije/ko-je-crnka-sa-zlatnim-salom-koja-je-nakon-izbora-2023-u-slabu-sns-stajala-pored-ane-brnabic/)

⁴¹ [Muž Milice Zavećnice Stefan Stamenkovski sticao bogatstvo sa reketašem Kristijana Golubovića \(blic.rs\)](https://www.blic.rs/kultura/medije/muz-milice-zavećnice-stefan-stamenkovskisticaoobogatstvosareketašem-kristijana-golubovica/)

(9. decembar), posvećeni nositelji liste „Srbija protiv nasilja“ Mariniki Tepić („Imamo plan i tim za borbu protiv siromaštva“) i predstavnici Srpske napredne stranke Dušanki Golubović („Mi slušamo glas naroda, započeti su veliki projekti“). Nekadašnja opoziciona političarka Tatjana Macura, koja je na listi Srpske napredne stranke za parlamentarne izbore, našla se na naslovnoj strani *Danasa*, u tekstu „Za sada ne razmišljam da se učlanim u SNS“ (12. decembar).

Slika Marinike Tepić je u nekoliko navrata objavljena na naslovnim stranama, ali na grupnim fotografijama ili se njeno ime i fotografija pojavljuju zajedno s drugim predstavnicima opozicije, i to uglavnom u negativnom svetlu, kao što ilustruje fotografija naslovne strane *Srpskog telegrafa* (14. decembar).

Foto 3: Naslovna strana *Srpskog telegrafa* 14. decembra

Neki od objavljenih naslova su „Đilasovci beže od KiM“, „Miloš se čepi Đilasu i Mariniki, a oni ga ponižavaju“ (*Alo*, 7. decembar), „Istina o Marinki, Ćuti i celoj Đilasovoj opoziciji“ (*Srpski telegraf*, 11. decembar), ili „Desničari spremni na savez sa Đilasom“, gde se nalaze fotografije Marinike Tepić i Milice Đurđević Stamenkovski, koja se i samostalno našla na naslovnoj strani u negativnoj konotaciji: „Zavetnica briše svoju prošlost u radikalima“ (*Blic*, 13. decembar). Izjava i fotografija Biljane Stojković jednom su se našle na naslovnoj strani, gde se takođe govori uopšteno o koaliciji Srbija protiv nasilja: „Đilas bi da ukine Republiku Srpsku“ (*Informer*, 11. decembar).

Osim na naslovnim stranama lista *Danas*, gde su objavljene grupne fotografije, i jednog teksta u *Informeru* naslovljenog „Provaljeni. Strane ambasade i Soroš stoje iza lažne opozicije“ (8. decembar), u ostalim analiziranim štampanim medijima na naslovnim stranama nije pomenuta inicijativa ProGlas, pokrenuta s ciljem da podstakne građane i građanke da izađu na izbore.

Takođe, jedino je list *Danas* na naslovnoj strani objavio tekst o falsifikovanju potpisa na listama, gde su u najvećoj meri zloupotrebljena imena žena istaknutih u javnoj sferi, među kojima je i novinarka BIRN-a Jelena Zorić, koja je sagovornica teksta na naslovnici „Mnogi ljudi ne znaju da su im potpisi falsifikovani“ (*Danas*, 5. decembar).

Za osamnaest dana, na naslovnim stranama je objavljeno svega nekoliko tekstova o ženama iz SNS-a koje su na javnim funkcijama. Pored premijerke, najčešće se pisalo o ministarki zdravlja Danici Grujičić, i to u četiri teksta od kojih je jedan najava novog potkasta i intervjua s ministarkom (*Politika*, 13. decembar), a zanimljiv je tekst o ministarki koja je zadužena za zdravstvo naslovljen „Pijem samo dunju u kafani“ (*Alo*, 2. decembar). Na naslovnoj strani se dva puta našla ministarka energetike Dubravka Đedović Handanović, za vreme izborne tišine najava, a potom narednog dana i intervju sa guvernerkom Narodne banke Srbije Jorgovankom Tabaković (*Politika*, 16. i 17. decembar). *Dnevnik* je na naslovnoj strani objavio tekst o pokrajinskoj funkcionerki SNS-a „Borba Jelene Jovanović za nacionalne manjine“ (12. decembar).

Političarke iz vladajuće stranke češće se pojavljuju kao statistkinje na fotografijama na kojima je u prvom planu predstavljen predsednik države i član SNS-a Aleksandar Vučić, kako je prikazano i na naslovnoj strani *Dnevnika*, dan uoči izborne tišine (14. decembar).

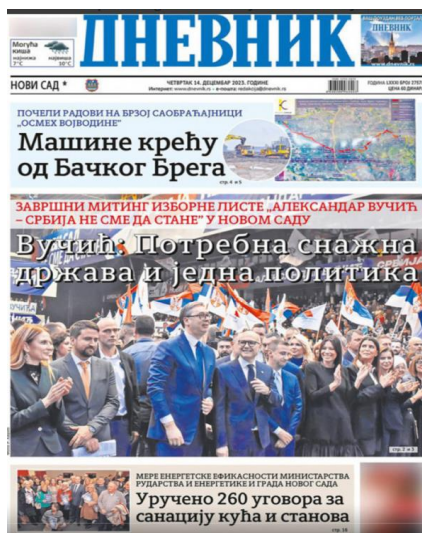

Foto 4: Naslovna strana *Dnevnika* 14. decembra

Dosadašnja premijerka Ana Brnabić prvobitno se nalazila na grupnim fotografijama koje su pratile objave o predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću, a onda je na vrhuncu kampanje, pred izbornu tišinu, na naslovnim stranama većine dnevnih listova koji neskriveno podržavaju vladajuću stranku objavljen po jedan tekst u kojem Ana Brnabić negativno govori o opoziciji, iznosi spekulacije o izbornim manipulacijama i neredima „Premijerka o opoziciji. Proglasiće pobjedu još dok se budu brojali glasovi“ (*Večernje novosti* 13. decembar), „Đilas želi da ukine izbore“ (*Informer*, 13. decembar), „Opozicija spremna na sve, unapred znaju da gube“ (*Blic*, 13. decembar), „Kampanja opozicije zasniva se na mržnji prema Vučiću“ (*Kurir* 14. decembar).

U toku izborne tišine na naslovnoj strani *Kurira* objavljen je tekst „Premijerka zaštitila interes Srbije u Beču“ (15. decembar), i to je jedina objava u skladu s nadležnostima predsednice Vlade

Srbije u tehničkom mandatu, dok ostali ukazuju na instrumentalizaciju premijerske funkcije u svrhu negativne kampanje ili u vidu promocije predsednika države.

Naslovne strane novina predstavljaju lice uređivačke politike tog medija, pokazuju na koje teme i ličnosti se stavlja fokus, šta se procenjuje kao važno i na koji način se predstavlja, te da li će i kako biti ilustrovano. U deset dnevnika u toku osamnaest dana objavljeno je oko 180 naslovnica na kojima su svega četiri političarke dobile priliku da predstave svoje ideje u predizbornoj kampanji, dok se sve ostalo odnosi uglavnom na negativan prikaz žena u politici, ili se može podvesti pod funkcionersku kampanju, mada je i u tom slučaju prisustvo žena zanemarljivo u odnosu na pojavu muških kolega.

Postizborna kriza – radikalno do pažnje medija

Iako je u okviru ovog istraživanja kontinuirano praćenje medija sprovedeno zaključno sa postizbornim danom (18. decembar), u finalizaciji izveštaja su uočene pojave koje ilustruju dubinu političke krize, ali i medijsku prezentaciju političarki, i stoga su predstavljeni segmenti procenjeni kao značajni za analizu.

Prvog dana nakon izbora Marinika Tepić i Miroslav Aleksić započinju štrajk glađu „do poništenja beogradskih izbora“. Odmah nakon stupanja u štrajk na televiziji s nacionalnom frekvencijom *TV Pink* režiser Dragoslav Bokan, nekadašnji komandant paravojne jedinice „Beli orlovi“ tokom ratova devedestih, izjavio je: „Prvi put mi se desilo da dam podršku nekom iz ‘Srbije protiv nasilja’. Dajem punu podršku Mariniki Tepić da izdrži do kraja u njenom štrajku glađu. Neka ne odustane, mi verujemo u njen karakter, mi verujemo u njenu čvrstinu, mi verujemo da ona ne pravi sad foru da bude 4–5 dana tu, pa onda se najede čvaraka, pa nastavi svoj luksuzni udobni život“.⁴² Ova rečenica kojom Dragoslav Bokan priziva smrt Mariniki Tepić tako je odjeknula da su drugi gosti u studiju, gde su obično sve istomišljenici, reagovali i pozvali ga da se uzdrži.

Nekoliko dana kasnije, 21. decembra Mariniki Tepić se u štrajku glađu priključuju i narodne poslanice Jelena Milošević i Danijela Grujić. Dugo vremena njih tri nose radikalni deo protesta opozicionih stranaka. Ni štrajk glađu, međutim, nije bio dovoljan da dobiju značajniju medijsku pažnju, iako su u novonastalim okolnostima pokazale odlučnost i upornost.

Kao ilustracija može da posluži i činjenica da je u postizbornoj krizi, u okviru koje su svakodnevno organizovana okupljanja građana i političara, na protestu 30. decembra, koji je realizovala neformalna inicijativa ProGlas, u govorima političara naglašeno koliko su njihove koleginice istrajne i snažne u borbi protiv izbornih neregularnosti, prvenstveno zbog činjenice da su političarke bile te koje su krenule s radikalnim vidom borbe kakav je štrajk glađu. Međutim, medijima taj segment nije bio važan, te ti delovi govora nisu postali deo izveštaja sa skupova. Ovo potvrđuje prethodne navode da su političarke retko prisutne u medijima, problem rodne

---

⁴² Mary-go-round on X: "@TomanovicMila @MarinikaTepic, ovo ne postujem da vas obeshabrim. Naprotiv, ovo treba da bude podrška. Pogledajte šta ovaj fašisoidni otpadak jutros izjavljuje. Gde mi živimo... Ne mogu ja da se izvinjavam u ime ovog brabonjka, ali mene je sramota. Ovo je prestrašno, prestrašno...:(podrška! <https://t.co/wLpgXQISIX>" / X (twitter.com)

neravnopravnosti i uopšte položaj žene u društvu se gotovo i ne pominje, odnosno mediji ne poklanjanju značajniju pažnju ni kada temu pokrenu politički akteri.

Nakon dvanaestodnevnog štrajka glađu, dnevni list *Danas* je 30. decembra nositeljku liste „Srbija protiv nasilja“ Mariniku Tepić prolasio za ličnost godine „Dostojanstvena i hrabra – otkud tolika snaga u Mariniki Tepić?“⁴³, a francuski državni radio *RFI* proglasio ju je za „Evropljanku nedelje“ i „lice protesta“.⁴⁴

Zaključci u vezi s medijskim izveštavanjem tokom predizborne kampanje 2023.

1. Iako su žene, zahvaljujući izmenama u zakonima o izborima, na svim nivoima koje danas garantuju 40 % manje zastupljenog pola na listama političkih stranaka, koalicija i grupa građana, to još uvek nije dovelo do njihove veće zastupljenosti u medijskim sadržajima posvećenim izbornom procesu i izornoj kampanji.
2. Kvantitativni podaci monitoringa AŽL govore nam sledeće:
  - političari su dobili 57 %, političarke 8 % dok su stranke i koalicije popunile 35 % ukupnog prostora u programu televizija s nacionalnom pokrivenošću;
  - predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić najzastupljenija je političarka u televizijskim programima, a nositeljka liste „Srbija protiv nasilja“ Marinika Tepić najnegativnije predstavljena;
  - u deset štampanih dnevnih listova u toku osamnaest dana objavljeno je oko 180 naslovnica na kojima su svega četiri političarke dobile priliku da predstave svoje ideje u predizornoj kampanji.
3. U izveštavanju dominiraju stereotipi kako o kandidatkinjama i istaknutim ženama političkih stranaka tako i o drugim akterkama izbornog procesa.
4. Problem rodne neravnopravnosti i uopšte položaj žene u društvu se gotovo ne pominje, odnosno mediji ne poklanjanju značajniju pažnju ni kada temu pokrenu politički akteri/ke i učesnici/e izborne kampanje.
5. Nasilje nad ženama jeste bilo tema kojom su se mediji bavili u vreme predizborne kampanje, ali je ono bilo u znatnoj vezi s međunarodnom kampanjom „16 dana aktivizma protiv nasilja prema ženama“ i nije temu povezivalo s programima i/ili ponudom učesnika izborne utakmice već se ostalo u okvirima prenošenja prigodnih izjava državnih funkcionera/ki datih tokom kampanje *16 dana aktivizma*.
6. Čak ni onda kada su se žene našle u središtu postizborne krize, poput onih koje su se opredelile za radikalizaciju protesta ulaskom u štrajk glađu, to im nije obezbedilo značajniju medijsku reprezentaciju.
7. Ukupno gledajući, rodna analiza medijskog izveštavanja pokazuje da je izborni proces 2023, umesto napretka u zastupljenosti i načinu predstavljanja žena, po pojavi različitih vidova nasilja, objektivizaciji, mizoginiji i kršenju profesionalnih standarda tokom predizborne kampanje bio lošiji nego što je to bio izborni proces 2022. godine.

⁴³[Ličnost godine Danas: Dostojanstvena i hrabra – otkud takvasnaga u Mariniki Tepić? - Društvo - Dnevni list Danas](#)

⁴⁴[Mariniku Tepić francuski RFI proglasio za "Evropljanku nedelje": Izabrala radikalna čin da joj se čuje glas \(n1info.rs\)](#)

Tim Akademije ženskog liderstva:

Prof. dr Smiljana Milinkov, vanredna profesorka, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

Marija Srđić, članica tima AŽL

Miloš Đajić, aktivista

The logo for CRTA, featuring the word "CRTA" in a bold, black, sans-serif font, followed by two orange dots.The logo for the Friedrich Ebert Stiftung, featuring the words "FRIEDRICH", "EBERT", and "STIFTUNG" in a bold, blue, sans-serif font, stacked vertically. A small globe icon is positioned between "EBERT" and "STIFTUNG".